

Bilag 1

Religion Eksamensprojekt

Fundamentalisme

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING & PRÆSENTATION	3
FUNDAMENTALISME	3
KAMPEN MOD DET MODERNE	4
DUALISME OG ANDRE FÆLLESTRÆK	5
ANALYSEN	6
FILMISKE VIRKEMIDLER & DOKUMENTARENS AUTENCITET	6
FUNDAMENTALISMETEORIER MED SYN PÅ HANS OG ESTHER	9
KONKLUSION	10
LITTERATURLISTE	11

Indledning & præsentation

Forskellene på verdens religioner tydeliggøres dag for dag. Den kristne tro er ikke hvad den tidligere har været og den fundamentalistiske kristendom er skubbet i baggrunden. Der er verden over opstået diverse konflikter om hvorvidt synet på fundamentalisme har taget overhånd, som blandt andet er rettet mod den muslimske tro. I det danske samfund leves der højt på de forskellige værdier og har ofte ikke meget tilovers for dem som har et anderledes syn på det religiøse. Derfor er den fundamentalistiske kristne position et nedgjort tabu, som samfundet ofte har en tendens til at se negativt på. Projektet vil derfor undersøge om det giver mening at bruge fundamentalisme i forhold til Hans og Esthers fokus på den sidste tid. Ved hjælp af problemformuleringen, *“I hvilket omfang, kan fundamentalismeteorier forklare Hans og Esthers fokus på og forberedelse til “Den sidste tid”, i dokumentaren “Den sidste tid”?*”, vil der være fokus på at undersøge forskellige fundamentalismeteorier. Derefter analyseres dokumentaren, hvor teorier fra redegørelses afsnittet vil kobles på Hans og Esther fra “Den sidste tid”. Derudover vil de filmiske virkemidler blive analyseret, og der vil være fokus på Hans og Esthers forberedelse til den sidste tid. Til slut vil det blive diskuteret hvorvidt Hans og Esther egentlig er fundamentalister eller om de bare er to gamle mennesker, som holder livet i gang, ved at tro på nogle lidt anderledes ting. Opgaven sammenfattes i en konklusion, hvor problemformuleringen besvares. Der er i forbindelse med projektet blevet brugt religionssociologisk metode, som fokuserer på det religiøse fænomen, “at være fundamentalist”, i forhold til samfundet. Der er også brugt samfundsfaglig metode, da religion også er et samfundsfagligt fag. I analysen er der brugt en komparativ metode, ved at sammenligne Hans og Esther med de forskellige fundamentalistiske teorier, og samtidig er der brugt en fænomenologisk tilgang, i form af, at fokusere på Hans og Esthers klargørelse til “den sidste tid”, altså deres frelse, fremfor at fokusere på historien bag, og det kildekritiske i dokumentaren “Den sidste tid”.

Fundamentalisme

Første gang fundamentalisme blev brugt som en religiøs betegnelse var i kristen sammenhæng. I 1920 blev det foreslået af en amerikansk journalist, at udtrykket betød, at det var en form for kristendom, hvor tilhængerne havde nogle kristne trosforestillinger som fundamentale, og de insisterede på, at alt hvad der stod i Bibelen var sandt. Siden da har begrebet været almindeligt

anvendt for kristne, der opfatter Bibelens ord bogstaveligt og har et kritisk syn på den sekulære kultur. Begrebet blev senere brugt om flere religioner, bl.a. islam. Det blev mere udbredt, at man brugte det om religiøse og de, der bogstaveligt troede på den bestemte religions skrift. I dag er udtrykket meget almindeligt, og fundamentalisme bliver oftest forbundet med islam. Men det er ikke kun indenfor kristendom og islam, at man kan være fundamentalistiske. Det kan bruges i forbindelse med alle religioner, da fundamentalisme egentlig vil sige, at leve efter, og tro ordret på hvad der står i religionens skrifter.

Kampen mod det moderne

Begrebet 'fundamentalisme' er også knyttet til antisekulære og antipluralistiske bevægelser der kæmper mod det moderne, sekulariserede samfund og for en genfortryllelse af samfundet. Målet er at forsvare og bevare religionens betydning, og de ønsker at skabe en verden der er afsektuleret, hvor religionen er fundamentet i samfundet. Selvom fundamentalister ofte er imod alt moderne, så følger de alligevel med i teknologiens udvikling og det er derfor paradoksalt at de er tilhængere af religionernes skrifter, da de alligevel er blevet mere moderniseret. Disse teknologiske fordele, benytter de i deres kamp, om det er en fredelig kamp eller om den er voldelig.

Kampen for fundamentalisterne har nemlig to fronter. Den rettes både mod det moderne samfund, som ikke er religiøse, hvor deres værdier opfattes af fundamentalisterne, som tomme og farlige. Kampen rettes også mod andre trosfæller, som anses for at være frafaldet og til at ændre for meget på religionen. De der er frafaldne, er de farligste af modstanderne, fordi de virker som om de repræsenterer religionen, som den står i religionens skrift, men i virkeligheden, er det en mere moderniseret religion og en religion som så at sige, er "fortyndet" og derfor ikke er, hvad der betegner fundamentalistisk, men en fortyndet udgave af religionen.

Fundamentalisternes fjender, kan både være nære og fjerne. For fundamentalistiske kristne i USA er fjenden nær, fordi fjenden er dem der enten har forladt eller fortyndet religionen, og på den måde forrådt landets værdigrundlag.¹

Derimod i islam, er fundamentalisternes modstandere både nær og fjern. Fjenden er den vestlige kultur der truer de muslimske lande, som hver især individuelt modkæmper den vestlige

¹ Bog: Fundamentalisme: I Kristendom og Islam, 2008 Hanne Følner, Systime A/S 1. udg, 1. opl. Side: 21

indflydelse. På trods af disse interne kampe mod moderniseringen, er der flere der kæmper globalt. Man angriber fjenden og kæmper der hvor den vestlige kultur skulle have gjort sine aftryk, og det kan endda være i fjendens eget land.

Der er også stor forskel på hvordan fundamentalisterne kæmper for at bevare religionen. Der er to forskellige kampformer. Den ene er fredelig, hvor man i sit eget samfund, arbejder i religiøs retning, på at påvirke loven. Det er dog svært for fundamentalisterne at påvirke samfundet, da mange fundamentalister har tendens til, at tage afstand fra det sekulære samfund. På grund af afstanden, tages andre kampformer i brug, som kan bringe konflikter i samfundet. Nogle gange er det voldelige eller terroristiske midler der bruges, hvor to forskellige lande kan have fuldstændige forskellige meninger, hvilket skaber større konflikter. Fælles for fundamentalisterne er dog, at de mener at de er særligt udvalgt af Gud, til at kæmpe for hans sag, og for at bevare religionen og at de i sidste ende bliver frelst af Gud. Også her ligger forskellen i, hvordan fundamentalisterne lever. De lever ofte i et enklave samfund, som er en form for minisamfund, hvor de selv opnår statusser, og er uafhængige af det sekulære samfund. Dog er der forskel på om man fuldstændig afskærer sig, eller om man stadig er en del af samfundet alt efter om man kæmper fredeligt eller voldeligt.

Dualisme og andre fællestræk

Der er flere fællestræk for de fundamentalistiske bevægelser. På trods af de forskellige måder at udføre deres kampe på, har de det tilfælles, at de mener at deres religions skrift, er ufejlbarligt og at de er udvalgt til at kæmpe for Gud.

Endnu et fællestræk for fundamentalismen, er deres opfattelse af, at verden er et sted for kampen mellem det gode og det onde. Det kaldes et dualistisk verdenssyn. Dualistiske forestillinger, fandtes allerede inden for kristendommen og islam, inden fundamentalismen blev defineret. Dog er den udgave af dualisme som er et fællestræk for fundamentalisme, kampen mod den vestlige verden. Kampen mellem det gode og det onde, kristne og ikke kristne, kampen mod kaos, for at opnå kosmos.² Selvom der er mange fællestræk blandt fundamentalister, er der stadig flere forskellige måder at være fundamentalist på.

² Bog: Fundamentalisme: I Kristendom og Islam, 2008 Hanne Følner, Systime A/S 1. udg, 1. opl. Side: 25-26

Analysen

Den ene form for fundamentalisme bliver skildret i dokumentaren "Den sidste tid" af Christopher Dreyer fra 2016. Her møder man Hans og Esther Lauridsen, som bor i Ribe, hvor de bruger deres liv på, at forberede sig til "den sidste tid". Portrættet af det gamle ægtepar, viser et billede af hverdagen for Hans og Esther, der de sidste 50 år har gjort sig klar til dommedag. De holder foredrag, laver youtube videoer og hjemmesider, for at advare befolkningen om den sidste tid. Hans og Esther er et kærligt ægtepar, der deler kærligheden for Gud, men sådan har det ikke altid været. Da Hans mødte Esther var han ikke særlig troende, men det ønskede Esther at han blev, da hendes forældre lærte hende om den sidste tid og om Gud. Den dag i dag, er Hans og Esther begge meget engageret i Gud og i den sidste tid. Dokumentaren viser et billede af et ægtepar der ønsker at redde så mange som muligt inden dommedag. De er sammen gennem tykt og tyndt, fra alt til foredrag, klargørelsen og ikke mindst sygdommen der rammer både Esther, men også Hans. Dokumentaren giver et meget ukritisk billede af hvordan to kristne mennesker, forkynder eskatologien og står sammen gennem alt.

Den usynlige fortæller Christopher Dreyer følger Hans og Esther som en flue på væggen, gennem deres hverdag, hvor de forbereder sig på den sidste tid. Dokumentaren giver et ukritisk syn på det kristne ægtepar, uden at stille spørgsmålstejn til deres tro, samt deres forhold til Gud og Biblen. Det er tydeligt at se, at Hans og Esther er religiøse, og måske også hvad man ville kalde fundamentalister, på trods af at de ikke tilhører et trossamfund. Man får et indblik i deres hverdag indefra, og alligevel får man ikke svar på nogle af de andre essentielle spørgsmål som vedrører deres tro. Man får som modtager et syn på hvilke mennesker der lever i dagens Danmark, og om hvor forskellige mennesker er. Christopher Dreyer lader Hans og Esther styre showet, selvom han har valgt, at fokusere meget på deres ægteskab og kærlighed til hinanden, samt deres forberedelse til den sidste tid. På trods af fokuset i dokumentaren, sidder man alligevel tilbage med en hel del spørgsmål, som ikke bliver besvaret i dokumentaren.

Filmiske virkemidler & dokumentarens autencitet

Dokumentaren starter med at vise et klip af en strand, der ser ud til at være oversvømmet. Vejret er gråt og vinden suser, og det hele ser trist ud. Der springes direkte videre til en scene med Hans, hvor han vasker hår, og derefter sidder han foran et kamera, med tilbageredt hår, og papirer foran

ham, som skulle han holde statsministerens nytårstale. Det første minut der går, op til at Hans åbner munden foran kameraet og oplyser om den sidste tid, foregår uden nogen form for baggrundsmusik, eller anden støj, der påvirker den egentlige stemning, som er i det lille rækkehus i Ribe. Allerede her får man indtrykket af en meget ærlig dokumentar, fordi modtageren selv får lov at bestemme sin holdning til emnet. Måden Hans sidder foran kameraet ligner enten når dronningen, eller statsministeren holder nytårstale, hvilket giver ham en mere troværdig rolle og giver et mere seriøst billede af deres tro, da han prøver at overbevise modtageren om, at jorden har en sidste tid og at det bliver en tid med stor trængsel, som ikke er oplevet før.

Derefter kommer der en animeret film, hvor man ser forskellige katastrofer, hvor der bruges voiceover, hvor Hans forklarer hvad der sker, imens tegningerne kører over skærmen. Billederne viser ødelagte hospitaler, som bruges som en form for trussel, fordi hospitalet normalt er et sikkert sted, hvor man søger hen, hvis man er kommet til skade, men det vil ikke være muligt i den sidste tid, fordi alt ødelægges. Det virker også paradoksalt, at der vises et billede af deres eget hus, da de flere gange pointerer at de der tror, er de eneste der bliver frelst. *”Lige så fantastisk det er for de kristne, lige så forfærdeligt er det for de, der ikke venter på Kristus”*.³ De er selv meget troende, men alligevel bliver deres hus også ramt af den sidste tids katastrofer hvilket fremkommer meget paradoksalt, da de påpeger, at de der ikke tror på Jesus, vil ikke blive frelst, den dag dommedag kommer til at stå. De har et dualistisk verdenssyn, fordi det bliver til en kamp mellem de meget troende kristne og de, der ikke er lige så troende. Det er diskutabelt om det dualistiske verdenssyn er en naiv måde at se på verden, men de mener det i en uskyldig forstand, fordi de vil oplyse for at redde.

Dokumentaren går rigtigt i gang efter tegnefilmene, og de første minutter er derfor en indledning til dokumentaren. Her bruges der baggrundsmusik, som er hyggelig, og der vises fredelige klip af huset og deres by. Hunde gør, børn griner og en hjemmevideo fra Hans’ og Esthers sølvbryllup. Det skaber harmoni, og giver et indtryk af en fredelig verden, som står i kontrast til, hvordan det kommer til at være. Efter det korte flashback, med hjemmevideoen, bliver man informeret om, at i dag er 25 år senere, hvor Esther er pensioneret hjemmehjælper og Hans er pensioneret lastbilchauffør. En dag, de sammen er taget til frisøren fortæller Hans om den sidste tid, til frisøren, hvor han spreder ordet, om at det er nu. Disse fredelige fundamentalistiske træk

³ “Den sidste tid”: 10:25

udspilles flere gange gennem dokumentaren, hvor de formidler budskabet. Det virker meget sødt og uskyldigt, at han fortæller om det, fordi han selv er interesseret i emnet, og det forstærker deres måde at være fundamentalister på. De er meget bogstavtro og tror på alt om den sidste tid. De er på ingen måde voldelige, og vil i bund og grund hjælpe befolkningen, ved at oplyse, så andre også bliver frelst. Et andet fundamentalistisk træk er at se, da Hans siger *"Esther og jeg er redskaber som Gud kan bruge. Vi har fået en opgave om at advare om den sidste tid"*.⁴ Fælles for fundamentalister er nemlig, at de tror de er udvalgt af Gud til at bevare religionen på jorden. Samtidig er Hans og Esther hvad man kalder "præ-millenaister". Det vil sige at de venter på Guds indgriben til 1000 års-rijet. Det ses også da Hans udtaler at, *"Gud skal nok give os et tegn om, at nu er det nu."*⁵ Så selvom at Hans og Esther fortæller folk sandheden om "den sidste tid", prøver de på samme tid ikke at tvinge 1000 års-rijet, for at komme i kontakt med Gud, og blive frelst.

Flere gange igennem dokumentaren ser de, de daglige nyheder, hvor en storm rammer Danmark, og det at nyhederne medvirker, gør det mere troværdigt, men bygger også en slags spænding op. Hegnet i deres have vælter på grund af stormen. I nyhederne hører de også om klimaændringerne, og katastrofer rundt om i verden, og dette overbeviser parret om, at den sidste tid er tæt på. Dokumentaren er meget fattig for lydeffekter, hvilket gør den mere ærlig og der er ikke nogle andre faktorer, der prøver at påvirke seeren, end det Hans og Esther siger.

Det bemærkelsesværdige i dokumentaren er ikke kun oplysningen, men også historien bag. Hans og Esther går rigtig meget op i at fortælle og sprede budskabet, men bliver aldrig nærgående og påtrængende, men sørger altid for at de selv tror på det. De tager i spejdersport og køber ind til den dag de må flygte, og har pakket store tasker med økser og radioer, og gør sig klar til dommedag. Samtidig med at den oplysende dokumentar fokuserer på at oplyse befolkningen, om alle de forfærdelige katastrofer der en dag vil ske, er der alligevel andre ting der betyder mere for dem. For dokumentaren fokuserer også på deres liv. Da de mødte hinanden var Hans ikke specielt troende. Hans siger at, *"Ester ønskede at vi læste mere i biblen, som jeg ikke var for vild med, men efterhånden kunne jeg godt se at det hun sagde var rigtigt. Jeg begyndte at spille mindre skak og*

⁴ "Den sidste tid": 14:45

⁵ "Den sidste tid"

*læse mere i biblen*⁶. Hans opgav på en måde sit sociale liv, fordi han elskede Esther så højt, at han hellere ville vise interesse for hende og ting som var vigtig for hende. Lige efter deres bryllup, begyndte de at studere "den sidste tid" sammen. Siden da, har de været meget opslugte af troen, og har afskåret sig fra det meste af deres omgangskreds. *"Vi har mistet rigtig mange venner på det, men det er der ikke noget at gøre ved. Jesus betyder mere for os, end jordiske venner. Vi vil gerne have gode venner, men hvis vi ikke tæller børnene med, så kan jeg tælle på én hånd, hvor mange venner vi har"*⁷. For Hans og Esther betyder det langt mere at have hinanden, og grunden til at de går så meget op i troen er, at det er en ting de har sammen. Så det at de har opgivet deres venner for troen, har også noget at gøre med, at de har opgivet dem for hinandens skyld. Kærligheden mellem ægteparret er også at føle helt i slutningen, da der bliver brugt patos, da Esther bliver dårlig, og de derfor måtte aflyse deres guldbryllupsfest, som de havde glædet sig meget til. Også efter Hans kommer på hospitalet og hjem igen, bliver de enige om at de nok ikke kom til at opleve den sidste tid. Som afslutning kører de ud til havet og sidder i bilen sammen og kigger ud over havet. Vejret er gråt og det blæser, men inde i deres bil hygger de sig, og de griner og har det godt.

At de inde i bilen har det sjovt, står i kontrast til hvordan det er udenfor, hvor det vådt og koldt. Dette kan fortolkes som en metafor for, at de tror og håber på at blive frelst en dag, fordi det er de to for sig selv i deres egen bobbel, mod resten af verden. Den måde Hans og Esther agerer på, i forhold til deres bogstavtro tilgang til den sidste tid, deres "os mod dem-dikotomi", og mere eller mindre deres isolation, i forhold til samfundet, da de dedikerer deres liv til religionen, gør dem til fundamentalister. De benytter sig af fredelige midler, og er i den forstand ikke imod moderniseringen, da Hans benytter sig af flere sociale medier og moderne teknologi, til at komme frem med deres budskab.

Fundamentalismeteorier med syn på Hans og Esther

Fundamentalisme er et vidt begreb, og kan også defineres ud fra, hvad man subjektivt mener, hvad fundamentalisme er. Dog kan man skelne til og fra, ved hjælp af fundamentalisme teorierne.

⁶ "Den sidste tid": 09:10

⁷ "Den sidste tid": 26:00

Hans og Esther er ikke den type fundamentalister, der vil blive set som farlige og voldelige, men de har nogle fundamentalistiske træk, der gør at man godt kan kalde dem det.

Mange forbinder fundamentalisme med troende muslimer, specielt på grund af medierne.

Medierne har nemlig en tendens til at bruge begrebet i forbindelse med vold, krig og terror, fordi de fundamentalistiske muslimer ofte bruger vold. I denne forbindelse ville fundamentalismen ikke passe på Hans og Esther, fordi medierne forvrænger synet på fundamentalisterne. Men hvis man kigger på de reelle fundamentalisme teorier, er der flere fundamentalistiske træk i "Den sidste tid". Da fundamentalisme først og fremmest betyder, at troende praktiserer deres religion ordret efter dens skrift, er der en sammenhæng mellem Hans og Esthers måde at praktisere "den sidste tid" på, og hvordan fundamentalister agerer i samfundet. De forkynder religionen gennem internettet og foredrag og prøver så vidt muligt, at få folk til at tro på deres ideer om den sidste tid. I dokumentaren bliver seeren ikke oplyst om deres egentlige tro, men kun om at de tror på at dommedag er nær, og at den vil var i 3,5 år. De siger både at de er udvalgt af Gud til at advare befolkningen om den sidste tid, men også at de ikke tilhører et trossamfund.⁸ Fundamentalister tilhører en religion, for at kunne være fundamentalist, og det gør Hans og Esther ikke. Derfor er det diskutabelt, hvor godt fundamentalisme teorien egentlig passer på dem. For de er ikke fundamentalister, hvis man sammenligner dem, med det billede medierne giver af fundamentalister. Der vil de være det modsatte. Men i den fundamentalisme teori, hvor både de voldelige og fredelige har mange fællestræk, har Hans og Esther også fællestræk.

Konklusion

Så kan fundamentalismeteorien virkelig forklare Hans og Esthers fokus på forberedelsen til den sidste tid? Fundamentalismeteorien kan sagtens kobles på deres fokus, da de har mange træk tilfælles med andre fundamentalister. Det er ikke det samme, som billedet der vises i medierne, men Hans og Esther praktiserer deres egen tro, i deres eget lille samfund, hvor de spreder ordet, uden nogen form for vold indblandet. Da der er mange forskellige måder at være fundamentalist på, kan man konkludere, at Hans og Esther er fundamentalister, på trods af, at de ikke er medlem

⁸ "Den sidste tid": 15:20

af et trossamfund, så derfor handler det om, hvordan man definerer begrebet. Fællestrækkene er at de forkynder deres ideer, de har et dualistisk verdenssyn, og de tror på, at de en dag bliver frelst af Jesus, præcis som der står i deres hæfte. Der er så mange forskellige måder at være fundamentalist på, og derfor kan fundamentalismeteorien med sikkerhed hjælpe til en bedre forståelse af Hans og Esthers fokus, på den sidste tid.

Litteraturliste

- Fundamentalisme: I Kristendom og Islam, 2008 Hanne Følner, Systime A/S 1. udg, 1. opl.
- "Den sidste tid" 2016, Christopher Dreyer